

Arbetslivskommissionen för natur- och miljöområdet, lägesbild 2022–2023

Arbetslivskommissionen har utarbetat en lägesbild över kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnande inom sitt område. Till arbetskommissionernas uppgifter hör att årligen producera information om kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnandet inom den egna branschen (Statsrådets förordning om yrkesutbildning 673/2017). För detta uppdrag har arbetslivskommissionerna haft tillgång till uppgifter om uppföljning, bedömning och respons, bland annat utbildningsförvaltningens statistik- och styrningstjänster och i den nationella informationsresursen KOSKI. Uppgifterna om utförda studieprestationer 2022 gjordes tillgängliga för kommissionerna våren 2023. Eventuella korrigeringar som läroanstalterna har gjort i KOSKI-informationen efter denna tidpunkt visas inte i denna lägesbild. Detta gäller även statistiken över mängden utförda studieprestationer 2023 som tagits fram ur informationsresursen KOSKI i början av 2024. De granskade prestationsmängderna publiceras senare i utbildningsförvaltningens statistiktjänst Vipunen.fi. De uppgifter som har utnyttjats i lägesbilden har plockats direkt från informationsresursen KOSKI i den form som läroanstalterna har uppgett dem. Statistiken kan innehålla bristfälliga eller felaktiga uppgifter. Till exempel på grund av tekniska orsaker har alla uppgifter som antecknats i läroanstalternas egna studiehänteringssystem inte överförts korrekt till KOSKI och då syns uppgifterna i statistiken som "inga uppgifter"/"har inte meddelats". De examina som är i övergångsperioden ingår inte i de kvantitativa uppgifterna. I utbildningsanordnarnas anordnartillstånd bestäms utbildningsanordnarnas aktivitet utifrån om utbildningsanordnaren/läroanstalten registrerat examens- eller examensdelsprestationer i den KOSKI-data från 2022 eller 2023 som tillställts kommissionen. Även kommissionernas besöksrapporter, begäran om rättelse och utlåtanden har använts som källmaterial.

Antal avlagda examina och examensdelar

	2022	2023	2022	2023
Avläggande av examina och examensdelar	hel examen	hel examen	examensdelar	examensdelar
Grundexamen i fiskeri	11	15	217	254
Yrkesexamen i fiskeri	42	48	230	210
Kompetensområdet för vattenbruk	3	3		
Kompetensområdet för yrkesfiske	6	1		
Kompetensområdet för fiskeguidning	33	43		
Kompetensområdet för fiskförädling	0	1		
Inga uppgifter				
Specialyrkesexamen i fiskeri	2	4	2	17
Kompetensområdet för fiskerinäring	0			
Kompetensområdet för vård av fiskevatten	2	4		
Inga uppgifter				
Grundexamen i natur och miljö	302	290	3181	3177
Kompetensområdet för miljö	76	86		
Kompetensområdet för renskötsel	16	3		
Kompetensområdet för natur	211	203		
Inga uppgifter		1		
Yrkesexamen inom naturbranschen	314	319	1627	1658
Kompetensområdet för vildmarks- och naturguidning	226	246		
Kompetensområdet för branschen för naturprodukter	38	38		
Kompetensområdet för vilteekonomi	34	20		
Inga uppgifter	16	15		
Specialyrkesexamen inom naturbranschen	14	20	89	112

Kompetensområdet för branschen för naturprodukter	0	3		
Kompetensområdet för kartläggning av naturen	14	17		
Yrkesexamen inom renhushållning	2	2	5	9
Yrkesexamen inom miljöbranschen	64	91	237	374
Kompetensområdet för vattentjänster	36	37		
Kompetensområdet för miljövard	27	54		
Kompetensområdet för transport av avfall och farliga ämnen	0	0		
Inga uppgifter	1	0		
Specialyrkesexamen inom miljöområdet	173	182	753	796
Kompetensområdet för resurseffektivitet	24	36		
Kompetensområdet för avfallshantering	4	6		
Kompetensområdet för miljöfostran	103	85		
Kompetensområdet för avlopps- och rörhantering samt industriell rengöring	0	0		
Kompetensområdet för vattentjänster	20	32		
Kompetensområdet för kvalitets-, miljö- och säkerhetsledning	22	23		
Totalt	924	971	6346	6607

Utveckling av antalet examina och examensdelar

Hela examensprestationer	hel examen		förändrings-%
	2022	2023	
Grundexamen i fiskeri	11	15	36 %
Yrkesexamen i fiskeri	42	48	14 %
Specialyrkesexamen i fiskeri	2	4	100 %
Yrkesexamen i natur och miljö	302	290	-4 %
Yrkesexamen inom naturbranschen	314	319	2 %
Specialyrkesexamen inom naturbranschen	14	20	43 %
Yrkesexamen inom renhushållning	2	2	0 %
Yrkesexamen inom miljöbranschen	64	91	42 %
Specialyrkesexamen inom miljöområdet	173	182	5 %

Examensdelsprestationer	examensdelar		förändrings-%
	2022	2023	
Grundexamen i fiskeri	217	254	17 %
Yrkesexamen i fiskeri	230	210	-9 %
Specialyrkesexamen i fiskeri	2	17	750 %
Yrkesexamen i natur och miljö	3181	3177	-1 %
Yrkesexamen inom naturbranschen	1627	1658	2 %
Specialyrkesexamen inom naturbranschen	89	112	26 %
Yrkesexamen inom renhushållning	5	9	80 %
Yrkesexamen inom miljöbranschen	237	374	58 %
Specialyrkesexamen inom miljöområdet	753	796	6 %

Examensdelar som mål/hel examen som mål

Hel examen som mål (enligt examensdel)	2022	2023	förändrings-%
Grundexamen i fiskeri	185	207	12 %
Yrkesexamen i fiskeri	212	209	-1 %

Specialyrkesexamen i fiskeri	5	17	240 %
Grundexamen i natur och miljö	3031	2866	-5 %
Yrkesexamen inom naturbranschen	1577	1576	0 %
Specialyrkesexamen inom naturbranschen	85	106	25 %
Yrkesexamen inom renhushållning	5	9	80 %
Yrkesexamen inom miljöbranschen	222	357	61 %
Specialyrkesexamen inom miljöområdet	750	785	5 %

Examensdelar som mål (enligt examensdel)	2022	2023	förändrings-%
Grundexamen i fiskeri	32	47	47 %
Yrkesexamen i fiskeri	18	1	-94 %
Specialyrkesexamen i fiskeri	2	0	-100 %
Grundexamen i natur och miljö	150	311	107 %
Yrkesexamen inom naturbranschen	50	82	64 %
Specialyrkesexamen inom naturbranschen	4	6	50 %
Yrkesexamen inom renhushållning	0	0	0 %
Yrkesexamen inom miljöbranschen	15	17	13 %
Specialyrkesexamen inom miljöområdet	3	11	267 %

Reflektioner

Utveckling av antalet examina och examensdelar

Målet med examina inom natur- och miljöområdet är i huvudsak att avlägga hela examen. Inom branschen kunde det finnas fler prestationer i enskilda examensdelar. Till exempel i yrkesexamen inom naturbranschen finns det mångsidigt med arbetslivsorienterade examensdelar. Ökningen av antalet prestationer i enskilda examensdelar förutsätter att utbildningsanordnarna samarbetar aktivt med arbetslivet. På så sätt skulle utbildningsanordnarna också ha aktuell kunskap om hur examensdelarna motsvarar arbetslivet.

Det totala antalet examina inom natur- och miljöområdet minskade något från 2021 till 2022. År 2023 har både antalet examina och antalet examensdelar åter ökat inom branschen.

Antalet prestationer varierade inte mycket 2022–2023. Enskilda stora förändringsprocenter gäller examina där få examina och examensdelar avläggs. I dessa syns även en liten förändring som stora förändringsprocenter. Den årliga variationen i antalet prestationer inom vissa kompetensområden för examina inom natur- och miljöområdet förklaras av att studierna inom alla kompetensområden inte kan inledas varje år. Det bör också observeras att det i vissa examina och kompetensområden finns mycket små prestationsmängder, varvid även en liten förändring verkar vara procentuellt betydande (t.ex. yrkesexamen inom renhushållning och specialyrkesexamen i fiskeri). Coronapandemins effekter på till exempel de studerandes ork och fördröjningen av examina kan ännu synas i antalet prestationer.

Förändringar i antalet prestationer, examina eller examinas kompetensområden med marginella prestationer

Naturbranschens utbildningar betonas fortfarande som ett stort antal prestationer, särskilt de som är inriktade på naturguidning. Inom fiskeriet fortsätter betoningen av den populära kompetensen i fiskeguidning inom yrkesexamen. Antalet grundexamensprestationer är mycket litet i förhållande till sektorns behov.

Det bör också beaktas att naturbranschen har många examensdelsprestationer som inte siktar på att avlägga hela examen. Orsaken är i huvudsak att syftet med att avlägga hela examen under studietiden ändras till att avlägga en delexamen. Det finns ganska få prestationsmål enbart för de olika examensdelarna.

Anordnande av examina

Anordnartillstånd / Aktiva utbildningsanordnare

Examen	Anordnartillstånd 2022	Anordnartillstånd 2023	Aktiva anordnare 2022	Aktiva anordnare 2023
Grundexamen i fiskeri	18	18	3	3

Yrkesexamen i fiskeri	9	9	4	4
Specialyrkesexamen i fiskeri	2	2	1	1
Grundexamen i natur och miljö	43	43	27	29
Yrkesexamen inom naturbranschen	28	28	22	24
Specialyrkesexamen inom naturbranschen	7	7	4	4
Yrkesexamen inom renhushållning	2	2	1	1
Yrkesexamen inom miljöbranschen	14	14	6	7
Specialyrkesexamen inom miljöområdet	5	5	1	1

Reflektioner

Förändringar i antalet tillstånd för anordnande av examen

Ingen betydande förändring i antalet aktiva anordnare eller anordnartillstånd.

Anordnande av examina och fördelning av avläggandet av examina/examensdelar mellan utbildningsanordnare

Prestationerna i grund- och yrkesexamen i fiskeri fördelas ganska jämnt. I yrkesexamen inom naturbranschen finns några utbildningsanordnare med större prestationsmängder, och i specialyrkesexamen görs prestationerna i hela examen i huvudsak hos en utbildningsanordnare, men prestationerna i examensdelar är mer jämnt utspridda. Vissa utbildningsanordnare har många prestationer i examina inom naturbranschen, eftersom de har ett brett utbud av olika examensdelar. I examina inom miljöbranschen har nästan alla prestationer gjorts hos en utbildningsanordnare. Både specialyrkesexamen i fiskeri och yrkesexamen i renhushållning har en utbildningsanordnare var.

Examensanordnandets geografiska och språkliga täckning

Den geografiska täckningen för anordnandet av examina är ganska jämn i fråga om grund- och yrkesexamen inom fiskeri, grundexamen inom natur och miljö och yrkesexamen inom naturbranschen. Även i examina inom miljöbranschen förverkligas den geografiska täckningen, även om examina inom sektorn nästan uteslutande kommer från en enda utbildningsanordnare. Vissa examina har avlagts på svenska i grundexamen i natur och miljö (0,7 %) och yrkesexamen inom naturbranschen (8 %), men i andra examina inom natur- och miljöbranschen har finska varit det enda examensspråket.

Kvalitet på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnande

Fördelning av platserna för yrkesprov 2022

Examen	arbetsplats	läroanstalt	arbetsplats och läroanstalt	inga uppgifter
Grundexamen i fiskeri	16 %	74 %	8 %	2 %
Yrkesexamen i fiskeri	21 %	61 %	18 %	0 %
Specialyrkesexamen i fiskeri	14 %	71 %	14 %	0 %
Grundexamen i natur och miljö	54 %	31 %	8 %	7 %
Yrkesexamen inom naturbranschen	56 %	30 %	10 %	4 %
Specialyrkesexamen inom naturbranschen	31 %	20 %	43 %	6 %
Yrkesexamen inom renhushållning	25 %	50 %	0 %	25 %
Yrkesexamen inom miljöbranschen	99 %	1 %	0 %	0 %
Specialyrkesexamen inom miljöområdet	96 %	2 %	1 %	1 %

**i siffrorna ingår inte de gemensamma examensdelarna och deras delområden eller erkända examensdelar*

Fördelning av platserna för yrkesprov 2023

Examen	arbetsplats	läroanstalt	arbetsplats och läroanstalt	inga uppgifter
Grundexamen i fiskeri	30 %	64 %	2 %	4 %
Yrkesexamen i fiskeri	28 %	62 %	9 %	1 %

Specialyrkesexamen i fiskeri	0 %	100 %	0 %	0 %
Grundexamen i natur och miljö	51 %	32 %	7 %	10 %
Yrkesexamen inom naturbranschen	55 %	31 %	9 %	5 %
Specialyrkesexamen inom naturbranschen	42 %	7 %	45 %	6 %
Yrkesexamen inom renhushållning	100 %	0 %	0 %	0 %
Yrkesexamen inom miljöbranschen	94 %	4 %	2 %	0 %
Specialyrkesexamen inom miljöområdet	97 %	1 %	2 %	0 %

**i siffrorna ingår inte de gemensamma examensdelarna och deras delområden eller erkända examensdelar*

Förverkligande av tvåpartsbedömningen av yrkesinriktade examensdelar i bedömningen 2022 och 2023*

Examen	lärare och representant för arbetslivet 2022	lärare och representant för arbetslivet 2023	inga uppgifter 2022	inga uppgifter 2023
Grundexamen i fiskeri	68 %	68 %	3 %	4 %
Yrkesexamen i fiskeri	58 %	78 %	0 %	2 %
Specialyrkesexamen i fiskeri	86 %	94 %	0 %	0 %
Grundexamen i natur och miljö	61 %	63 %	3 %	3 %
Yrkesexamen inom naturbranschen	74 %	77 %	5 %	5 %
Specialyrkesexamen inom naturbranschen	50 %	87 %	7 %	6 %
Yrkesexamen inom renhushållning	100 %	100 %	0 %	0 %
Yrkesexamen inom miljöbranschen	97 %	97 %	0 %	0 %
Specialyrkesexamen inom miljöområdet	99 %	98 %	0 %	0 %

**i siffrorna ingår inte de gemensamma examensdelarna och deras delområden eller erkända examensdelar*

Medeltal för studeranderesponsen* (avslutande enkät)

Examen	medeltal för yrkesprov 2022	medeltal för yrkesprov 2023	medeltal för alla frågegrupper 2022	medeltal för alla frågegrupper 2023
Grundexamen i fiskeri	4,1	4,4	3,8	4,1
Yrkesexamen i fiskeri	4,7	4,6	4,3	4,0
Specialyrkesexamen i fiskeri	-	-	-	-
Grundexamen i natur och miljö	4,5	4,6	4,2	4,2
Yrkesexamen inom naturbranschen	4,8	4,8	4,3	4,3
Specialyrkesexamen inom naturbranschen	3,2	4,6	3,6	4,0
Yrkesexamen inom renhushållning	-	-	-	-
Yrkesexamen inom miljöbranschen	4,8	4,7	4,2	4,2
Specialyrkesexamen inom miljöområdet	4,7	4,7	4,1	4,3

** Bedömningskala 1–5*

Arbetsplatsenkät 2022–2023*

Examen	medeltal 2022	medeltal 2023
Grundexamen i fiskeri	4,0	4,1
Yrkesexamen i fiskeri	3,4	-
Specialyrkesexamen i fiskeri	-	-
Grundexamen i natur och miljö	3,9	4,1
Yrkesexamen inom naturbranschen	4,6	4,3
Specialyrkesexamen inom naturbranschen	-	-

Yrkesexamen inom renhushållning	-	-
Yrkesexamen inom miljöbranschen	3,3	4,4
Specialyrkesexamen inom miljöområdet	4,0	4,0

* *Bedömningsskala 1–5*

Enkät för arbetsplatshandledare 2022–2023*

Examen	medeltal 2022	medeltal 2023
Grundexamen i fiskeri	4,2	3,9
Yrkesexamen i fiskeri	3,5	-
Specialyrkesexamen i fiskeri	-	-
Grundexamen i natur och miljö	4,2	4,1
Yrkesexamen inom naturbranschen	4,5	4,3
Specialyrkesexamen inom naturbranschen	-	-
Yrkesexamen inom renhushållning	-	-
Yrkesexamen inom miljöbranschen	4,3	4,3
Specialyrkesexamen inom miljöområdet	4,2	4,1

* *Bedömningsskala 1–5*

Reflektioner

Fördelning av platserna för yrkesprov

Enligt lagstiftningen om yrkesutbildning ska yrkesproven i princip genomföras i verkliga praktiska arbetsuppgifter. I examina i fiskeri har proven till största delen avlagts vid läroanstalten. Antalet kan delvis förklaras av att lokalerna och utrustningen vid läroanstalterna inom sektorn lämpar sig för yrkesprov jämfört med vad som finns att tillgå på arbetsplatserna. Utvecklingen går dock i rätt riktning, eftersom ett större antal yrkesprov genomfördes på arbetsplatserna 2023 (jfr grundexamen och yrkesexamen i fiskeri 2022 och 2023). Inom naturbranschen har cirka hälften av yrkesproven genomförts på arbetsplatsen. En del av yrkesproven registreras som avlagda vid läroanstalten, men provet har ändå genomförts som klientarbete. I procentandelarna för renhushållningen ska ett litet antal prestationer beaktas (nio avlagda examensdelar). Inom miljöbranschen har proven nästan helt genomförts på arbetsplatserna. De som avlägger examina inom branschen har ofta redan en arbetsplats där även yrkesproven avläggs.

I siffrorna gällande platser där yrkesprov genomförs ska man beakta att utbildningsanordnarna inte nödvändigtvis har enhetliga rutiner för registreringsätten, till exempel när arbetsplatsen och när läroanstalten antecknas som plats där yrkesprov genomförts. Kommissionen betonar att enhetliga verksamhetsätt bör säkerställas för att man ska få jämförbara siffror. När den egna handledaren antecknar att yrkesprovet har avlagts i skolsystemet och det överförs till det riksomfattande Koski-systemet är det viktigt att alla läroanstalter kan anteckna att provet har avlagts antingen på arbetsplatsen, på läroanstalten eller på arbetsplatsen och läroanstalten. Det sista alternativet synliggör till exempel en situation där den studerande själv har skaffat kunder till yrkesprovet, men inte har ett eget företag och inte heller genomför inläring i arbetet i ett annat företag.

Förverkligande av tvåpartsbedömningen

I 54 § i lagen om yrkesutbildning bestäms följande om bedömning av examensdelar: *Två bedömare som utbildningsanordnaren utser ska tillsammans utföra bedömningen av kunnandet i fråga om yrkesinriktade examensdelar och separat för varje examensdel besluta om bedömningen. Den ena bedömaren ska vara lärare eller av särskilda skäl någon annan företrädare för utbildningsanordnaren, och den andra ska företräda arbetslivet. Av särskilda skäl kan bedömningen utföras och beslut om den fattas också av två lärare eller andra företrädare för utbildningsanordnaren.*

Även om lagen i princip fastställer att bedömningen av yrkesinriktade examensdelar ska göras av läraren och en företrädare för arbetslivet görs bedömningen av yrkesinriktade examensdelar i praktiken ändå också utan en företrädare för arbetslivet. Utvecklingen går dock i rätt riktning, eftersom lärarnas och arbetslivsföreträdarnas andel av bedömningen till exempel i yrkesexamen i fiskeri ökade med 20 procent (jfr 58 % – 78 %). I regel deltar dock både läroanstaltens och arbetslivets företrädare i bedömningen såsom lagen förpliktar.

Statistiken för 2023 visar fortfarande andelen Inga uppgifter för såväl bedömare av yrkesprov (tvåpartsbedömning) som fördelningen av yrkesprovsplatserna (arbetsplats, läroanstalt). När det gäller fördelningen av platser för yrkesprov går utvecklingen i rätt riktning. Man kan se detta när man jämför statistiken för 2022 med statistiken för 2023.

Studeranderespons

Medeltalen är i allmänhet mycket goda. I examina i fiskeri och grundexamen i natur och miljö har medeltalen sjunkit. Likaså i specialyrkesexamen inom miljöbranschen. Däremot har det skett en tydlig ökning i specialyrkesexamen inom naturbranschen jämfört med året innan. Responsen från studerande påverkas delvis av att studerande inom natur- och miljöområdet i genomsnitt får goda eller berömliga vitsord, och studerandenas medelålder är rätt hög i synnerhet inom naturbranschen. De har kommit för att studera med motivation och erfarenhet.

Arbetsplatsenkät och arbetsplatshandledarenkät

Allmän observation om arbetslivsresponsen: medeltalen är goda, men antalet svar måste höjas. Responsen som samlas från arbetslivet är ett värdefullt och viktigt utvecklingsverktyg för både utbildningsförvaltningen och utbildningsanordnarna. Medeltalet för alla examina inom natur- och miljöområdet i arbetsplatshandledarenkäten är sammanlagt 4,2. I allmänhet är medeltalen mycket goda. För yrkesexamen i fiskeri är medeltalet lägre, men resultaten gäller endast två utbildningsanordnare.

Reflektioner

Miljöer för yrkesprov och deras lämplighet för påvisande av kunnande

År 2022: Arbetslivskommissionen för natur- och miljöområdet gjorde tre besök 2022 och fyra besök 2023. Under besöken diskuterades hur yrkesprovsmiljöerna lämpar sig för påvisande av kompetens. Utifrån diskussionerna kan man konstatera att den studerandes intresse styr valet av yrkesprovsmiljöer. Det är dock viktigt att den studerande får hjälp med att planera yrkesprovet både av den egna handledaren vid läroanstalten och av arbetsplatshandledaren på platsen för inläring i arbetet. Processen styrs av examensgrunderna.

År 2023: Arbetslivskommissionen för natur- och miljöområdet gjorde fyra besök 2023. Under besöken diskuterades motiveringarna till yrkesprov som ordnas någon annanstans än på arbetsplatsen. De yrkesprov eller delprov som ordnades någon annanstans än på arbetsplatsen motiverades med att det inte alltid är möjligt att påvisa all den kompetens som krävs samtidigt eller på samma arbetsplats, till exempel kriterierna för kompetens i anslutning till artidentifiering.

Motiveringar till ordnande av yrkesprov på läroanstalter

År 2022: Arbetslivskommissionen för natur- och miljöområdet gjorde tre besök 2022. Under besöken diskuterades motiveringarna till yrkesprov som ordnas någon annanstans än på arbetsplatsen. En utbildningsanordnare berättade att alla yrkesprov genomförs på platsen för inläring i arbetet. En annan utbildningsanordnare berättade att proven huvudsakligen genomförs på arbetsplatserna, men att vissa mätningar och arttentamina som ingår i examensdelarna ordnas i skolan, och yrkesproven i företagsverksamhet ordnas vid läroanstalten. Den tredje utbildningsanordnaren nämnde dessutom att vissa yrkesprov genomförs som läroanstaltens projekt när man inte hittar arbetsplatsmiljöer.

Svaren återspeglar verkligheten att yrkesprov för dem som avlägger grundexamen genomförs mest i läroanstaltsmiljön och bedöms av lärarna. I diskussionerna framkom också god praxis om att en bedömare från arbetslivet också deltar i att bedöma yrkesprov i läroanstaltsmiljön.

År 2023: Arbetslivskommissionen för natur- och miljöområdet gjorde fyra besök 2023. Under besöken diskuterades motiveringarna till yrkesprov som ordnas någon annanstans än på arbetsplatsen. De yrkesprov eller delprov som ordnades någon annanstans än på arbetsplatsen motiverades med att det inte alltid är möjligt att påvisa all den kompetens som krävs samtidigt eller på samma arbetsplats, till exempel kriterierna för kompetens i anslutning till artidentifiering. De yrkesprov som avläggs någon annanstans än på arbetsplatsen motiverades också med att det inte finns lämpliga platser för inläring i arbetet för alla studerande eller att det inte finns lämpliga miljöer för yrkesprov på platsen för inläring i arbetet. Man försöker dock få med arbetslivets syn även i yrkesprov som ordnas vid läroanstalten genom bedömningen. Även evenemang som läroanstalten ordnar används för att genomföra yrkesprov.

Generaliseringar om rättelseyrkanden

Arbetslivskommissionen mottog ett rättelseyrkande gällande ett beslut om granskningen av bedömning av kunnande 2023.

Situationen gällande planer för bedömning av kunnande

Planerna för bedömning av kunnande har i regel utarbetats väl och examensspecifikt. Det vore viktigt att förankra planerna i läroanstalterna som praktiska verktyg och instruktioner för utbildarnas vardag och även för de studerande. Det är viktigt att uppdatera planerna så att de hålls aktuella.

Kommissionen har fått två begäran om utlåtande från ministeriet 2022. Kommissionen gav ett positivt utlåtande om båda dessa. År 2023 inkom fyra begäran om utlåtande till kommissionen. Dessa gällde två olika utbildningsanordnare och en plan för bedömning av kunnande. I båda fallen gav kommissionen ett positivt utlåtande på basis av den kompletterade planen.

Förverkligande av personlig tillämpning i praktiken

Under besöken diskuterades personlig tillämpning av såväl den förberedande utbildningen som avläggandet av examen. I regel fungerar den personliga tillämpningen bra. Hösten 2022 pågick en större utvecklingsprocess i anslutning till personlig tillämpning vid en läroanstalt. Personlig tillämpning är ett viktigt verktyg för att säkerställa att studierna framskrider och studerandena utexamineras. Personlig tillämpning som genomförs i rätt tid under läsåret stöder genomförandet av utbildningsavtalsperioderna och yrkesproven.

Utmaningar gällande personlig tillämpning anses allmänt vara att läroanstalten inte nödvändigtvis kan erbjuda förberedande utbildning för många ämnen som intresserar de studerande. Anskaffningen av kompetens inriktas på arbetslivsperioden eller så har den studerande redan från tidigare tillräcklig kompetens. På dessa villkor fungerar personlig tillämpning bra inom branschen. Det vore bra att öka samarbetet mellan läroanstalterna när det gäller studerandenas anskaffning av kompetens.

Utvecklingsobjekt i anordnarnas verksamhet enligt kommissionen

I samband med besöken hittades inga egentliga utvecklingsobjekt i utbildningsanordnarnas verksamhet. Utifrån de diskussioner som fördes under besöken och samarbetsmötet inom natur- och miljöområdet våren 2023 och den statistik som kommissionen hade tillgång till är det särskilt viktigt att öka andelen representanter för arbetslivet i bedömningen av kunnandet. Även en kontinuerlig utveckling av processerna för personlig tillämpning säkerställer att studierna framskrider och studerandena utexamineras, även om personlig tillämpning i regel fungerar bra. Det finns utrymme för att utveckla registreringen av yrkesprov för att minska andelen Inga uppgifter i statistiken.

Gemensamma examensdelar och deras delområden

Det anses vara utmanande eller problematiskt för äldre studerande som redan har avlagt en examen att avlägga gemensamma examensdelar. Man har observerat att man genom en tidigare examen inte kan identifiera och erkänna alla kompetenskrav för gemensamma examensdelar även om den studerande har en högskoleexamen. Det lönar sig att utreda denna utmaning i fortsättningen.

Examensgrundernas och examensstrukturens funktion

Reflektioner

Examensgrundernas överensstämmelse med arbetslivet och erfarenheter av examensgrundernas funktion

I diskussionerna vid samarbetsmötet inom natur- och miljöområdet framkom utmaningen med den obligatoriska examensdelen för grundexamen i natur och miljö samt tolkningen av de gemensamma bedömningskriterierna. Kommentarer som framkom under ett besök om examensgrundernas funktion och om utvecklingsbehoven:

Grundexamen i fiskeri (grunderna håller på att förnyas):

- de gamla grunderna har i princip varit bra – ger grundläggande färdigheter för många olika praktiska arbeten
- de är dock för omfattande med tanke på läroavtal
- i de nya examensgrunderna önskas flera examensdelar per kompetensområde att välja mellan för att kompetensen ska vara mer omfattande.

Grunderna för yrkesexamen i fiskeri är bra.

Grundexamen i natur och miljö:

- nya examensgrunder är i bruk

- antagandet var att man skulle göra de nya examensgrunderna till en enklare modell, men nu blev det för enkelt
- för mycket flertydighet, bedömningskriterierna har reducerats och är vaga – svåra att tolka
- bedömningen (principerna) bör göras jämförbara, för att man ska få vitsord fem måste man göra för mycket för att kunna visa kompetens på den nivån.

Kriterierna för påvisande av kunnande i examensgrunderna kan vara mycket omfattande, vilket inte nödvändigtvis gör det möjligt att påvisa all kompetens i en yrkesprovssituation. Även om kompetens också kan påvisas i s.k. delprov kan det göra helheten ganska splittrad.

Arbetslivskommissionen för natur- och miljöområdet gjorde fyra besök 2023. Under besöken diskuterades hur examensgrunderna fungerar och hur de motsvarar arbetslivet. Det upplevdes vara en bra sak att examensgrunderna är praktiska. I samband med ett läroanstaltsbesök framkom ett önskemål om en separat examensdel i kundservice inom kompetensområdet för vildmarks- och naturguidning i yrkesexamen inom naturbranschen. Arbetslivskommissionen anser dock att kundservice är ett kriterium för kompetens i varje obligatorisk och valbar examensdel inom kompetensområdet vildmarks- och naturguidning.

I fråga om hur väl examensgrunderna motsvarar arbetslivet har kommissionen funderat på om det vore nödvändigt att kartlägga arbetslivets synpunkter på hur väl kraven på yrkeskompetens och kriterierna i examina inom natur- och miljöområdet motsvarar arbetslivets behov. Enligt NCU:s rapport som publicerades våren 2024 är detta fallet, så det behövs ingen tilläggsutredning.

I specialyrkesexamen inom naturbranschen saknas kompetensområdet för vildmarks- och naturguidning. Vildmarks- och naturguiden har i synnerhet i Norra Finland varit ett viktigt yrke som möjliggör erbjudandet av programtjänster inom turismen redan i över trettio år.

Under arbetslivskommissionens besök och samarbetsmötet inom natur- och miljöområdet fick man respons om att examensbenämningarna inte till alla delar motsvarar behoven i arbetslivet och att arbetsgivarna inte känner till dem. Detta gäller särskilt benämningarna på grundexamina. Yrkesbeteckningarna är viktiga för både de studerande och arbetsgivarna. I examensgrunderna ingår också en del gamla termer/beteckningar såsom miljövärdare.

Arbetsplatsenkäterna upplevs som onödiga i arbetslivet – man besvarar dem inte eftersom de inte upplevs som viktiga – borde de förenklas, t.ex. en arbetsgivarenkät per år, en enkät om en praktikperiod per arbetsplatshandledare.

Genomförande av valfrihet vid avläggande av examina

Utifrån de diskussioner som förts under arbetslivskommissionens besök verkar det som om valfriheten förverkligas väl när examina avläggs. De studerande söker sig till inläring i arbetet utifrån sitt eget intresse, ansvarar för att planera yrkesproven och får stöd av den egna handledaren och arbetsplatshandledaren. De valfria examensdelar som den studerande avlägger styrs av hans tidigare kompetens och kompetens som förvärvats genom inläring i arbetet.

Behov av ytterligare anvisningar i fråga om kraven på yrkesskicklighet i examensdelarna eller sätten att påvisa yrkesskickligheten

Under samarbetsmötet inom natur- och miljöområdet fick man respons om att det skulle behövas en tydlig, enhetlig och smidig praxis samt anvisningar för den gällande hur man avlägger och tillgodoräknar vuxnas studier i gemensamma examensdelar. Nu är praxisen vid olika läroanstalter brokig.